

Participatiewet

November 2021

De Participatiewet heeft als doel zoveel mogelijk mensen naar werk toe te leiden. Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. Sinds 2015 vervangt de Participatiewet de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). De wet biedt gemeenten instrumenten om mensen met een arbeidsbeperking of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen en te houden. De Participatiewet regelt ook dat gemeenten bijstand verlenen aan mensen die hun noodzakelijke bestaanskosten tijdelijk of blijvend niet kunnen dragen.

Deze factsheet geeft een cijfermatig beeld van de uitvoering van de Participatiewet tot halverwege 2021. Daarmee beschrijft het de ontwikkelingen tijdens het eerste jaar van de coronacrisis, die in Nederland in maart 2020 begon. Deze editie behandelt ontwikkelingen op drie thema's: personen met een bijstandsuitkering, de ondersteuning door gemeenten in het algemeen en die aan personen met een arbeidsbeperking in het bijzonder.

Personen met een bijstandsuitkering

Eind juli 2021 ontvingen in totaal 420 duizend personen een bijstandsuitkering (figuur 1). Dit aantal is 2,3% lager dan een jaar eerder. Het aantal bijstandsonvangers bereikte tijdens het eerste kwartaal een piek van 430 duizend. Vanaf mei daalt het aantal bijstandsonvangers met drie duizend personen per maand. De netto-daling ten opzichte van eind 2020 komt uit op acht duizend (1,9%).

Figuur 1: Ontwikkeling aantal personen tot AOW-leeftijd met bijstandsuitkering, januari 2015 – juli 2021 (x 1.000).

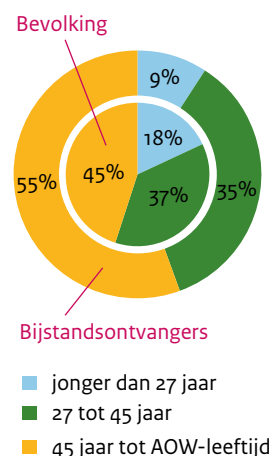

Bron: CBS

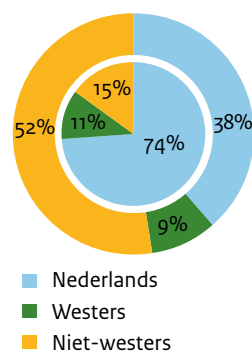
Dalende aantallen in alle groepen

De mensen in de bijstand vormen geen afspiegeling van de Nederlandse bevolking tussen de 15 en 65 jaar oud. Vrouwen, mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en mensen ouder dan 45 zijn oververtegenwoordigd in de bijstand (figuur 2).

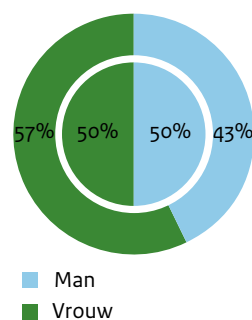
Figuur 2: Personen met bijstandsuitkering: verdeling naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht, juli 2021.

Van alle mensen tot de AOW-leeftijd die in juli 2021 bijstand ontvingen, was 55% ouder dan 45 jaar. Deze leeftijdsgroep maakt 45% uit van de bevolking tussen de 15 jaar en de AOW-leeftijd. De daling die voorjaar 2021 inzette, was zichtbaar voor alle leeftijdsgroepen. Relatief gezien nam sinds begin 2021 vooral het aantal jongeren tot 27 jaar in de bijstand af. Dit daalde met 4,2% (1.680). In absolute aantallen was de daling onder 27- tot 45-jarigen groter, namelijk 4.210 (2,8%). Onder 45-plussers was de relatieve daling met 2.030 (0,9%) het kleinst.

Ruim de helft van de mensen met een bijstandsuitkering heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Dit aandeel groeide, omdat het aantal bijstandsonvangers alleen in deze groep hoger ligt dan aan het begin van de coronacrisis. Sinds begin 2021 daalde het aantal mensen met een Nederlandse achtergrond met 5.920. Dat is ruim vier keer zoveel als de afname onder mensen met een niet-westerse migratieachtergrond (1.380) en bijna tien keer zoveel als die onder mensen met een westerse migratieachtergrond (640).

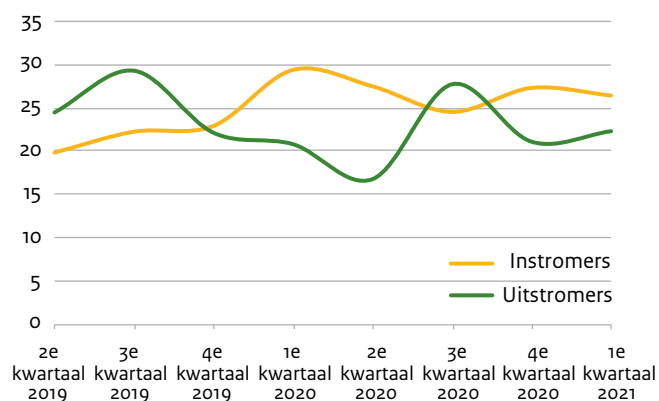
Van alle mensen die in juli 2021 bijstand ontvingen, was 57% vrouw (240 duizend). Dit aandeel is hetzelfde als een jaar eerder. Tussen januari en juli 2021 daalde het aantal mannen in de bijstand met 3.710 en het aantal vrouwen met 4.230.

Bron: CBS

In- en uitstroom belicht

Het aantal mensen met een bijstandsuitkering steeg in de eerste twee kwartalen van de coronacrisis door zowel een hogere instroom als een lagere uitstroom (figuur 3). Sindsdien wisselen netto in- en uitstroom elkaar af. In het eerste jaar van de coronacrisis (vanaf het tweede kwartaal van 2020) stroomden 105 duizend personen de bijstand in. Hiervan was ongeveer een kwart herinstromer; dat is iemand die binnen een jaar na uitstroom opnieuw een bijstandsuitkering ontvangt. Over dezelfde periode stroomden 87 duizend personen de bijstand uit. In het derde kwartaal van 2020 steeg de uitstroom aanzienlijk. Dit gebeurt ieder jaar in het derde kwartaal, omdat (vooral jonge) mensen een opleiding beginnen. In 2020 viel dit samen met de (tijdelijke) heropening van enkele sectoren van de economie, waardoor meer mensen een baan vonden.

Figuur 3: Ontwikkeling instromers en uitstromers bijstand, tweede kwartaal 2019 – eerste kwartaal 2021 (x 1.000).

Bron: CBS

Vooraf leeftijd is bepalend voor de kans op in- of uitstroom; beide nemen sterk af met de leeftijd. De in- en uitstroom was het grootst onder de groep 25- tot 35-jarigen (tabel 1). Het verschil tussen in- en uitstroom was het grootst voor jongeren (tot 25 jaar). Afgezet tegen het totaal aantal jongeren met bijstand in maart 2021 is in de vier kwartalen ervoor meer dan vier vijfde ingestroomd (84%) en bijna drie vijfde uitgestroomd (58%). Het verschil in percentage in- en uitstroom is kleiner tussen mannen en vrouwen, en tussen groepen met verschillende migratieachtergronden.

Tabel 1: In- en uitstroom bijstand naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht (percentage t.o.v. (sub)totaal aantal bijstandsgerechtigden maart 2021), tweede kwartaal 2020 tot en met eerste kwartaal 2021.

	(Sub)totaal maart 2021	Instromers	Uitstromers
Leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	28.710	24.080 (84%)	16.790 (58%)
25 tot 35 jaar	73.610	32.820 (45%)	27.400 (37%)
35 tot 45 jaar	92.290	20.490 (22%)	17.760 (19%)
45 tot 55 jaar	109.400	16.150 (15%)	14.370 (13%)
55 jaar tot AOW-leeftijd	126.200	11.620 (9%)	10.710 (8%)
Migratieachtergrond			
Nederlands	166.090	42.960 (26%)	37.870 (23%)
Westers	40.900	10.430 (26%)	8.500 (21%)
Niet-westers	223.220	51.790 (23%)	40.670 (18%)
Geslacht			
Mannen	185.970	55.380 (30%)	44.850 (24%)
Vrouwen	244.240	49.800 (20%)	42.180 (17%)
Totaal	430.210	105.170 (24%)	87.030 (20%)

Bron: CBS

Aantal mensen met langdurige bijstand stabiel

Eind maart 2021 bedroeg het aantal mensen dat langer dan twee jaar aaneengesloten bijstand ontvangt 297 duizend (tabel 2). Dit aantal is sinds 2018 vrij constant. Ruim 190 duizend mensen ontvangen langer dan vijf jaar achtereenvolgende bijstand. Oudere bestandsgerechtigden (vanaf 45 jaar) zijn hierin oververtegenwoordigd: onder 45- tot 55-jarigen ontving 54% langer dan 5 jaar bijstand en onder 55-plusers was dit 64%. Van alle vrouwen in de bijstand ontvangt 47% meer dan vijf jaar achtereenvolgende bijstand. Onder alle mannen in de bijstand is dit aandeel 41%. Binnen de groep bijstandsgerechtigden met een niet-westerse migratieachtergrond is het aandeel mensen dat vijf jaar of langer bijstand ontvangt kleiner dan bij de groepen met een Nederlandse of westerse achtergrond.

Tabel 2: Bijstandsuitkeringen naar duur: aandeel langdurig in de bijstand naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht, eind eerste kwartaal 2021.

	Totaal aantal in bijstand	Waarvan twee tot vijf jaar bijstand (%)	Waarvan vijf jaar of langer bijstand (%)
Leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	28.710	20%	1%
25 tot 35 jaar	73.610	32%	18%
35 tot 45 jaar	92.290	28%	41%
45 tot 55 jaar	109.400	24%	54%
55 jaar tot AOW-leeftijd	126.200	20%	64%
Migratieachtergrond			
Nederlands	166.090	23%	47%
Westers	40.900	22%	48%
Niet-westers	223.220	27%	42%
Geslacht			
Mannen	185.970	25%	41%
Vrouwen	244.240	25%	47%
Totaal	430.210	25%	44%

Bron: CBS

Ondersteuning naar werk door gemeenten

Gemeenten zijn voor een grote groep mensen het eerste aanspreekpunt voor ondersteuning bij het vinden en behouden van werk. Het gaat om mensen, met en zonder uitkering, die hulp nodig hebben om mee te doen in de samenleving. Gemeenten bieden uiteenlopende re-integratie- en participatievoorzieningen gericht op meedoen, het leren van vaardigheden of het opdoen van werkervaring. Daarnaast kunnen gemeenten structurele loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk als re-integratievoorziening inzetten om mensen met een arbeidsbeperking met verminderde arbeidsproductiviteit naar een baan te geleiden.

Inzet voorzieningen hersteld

De coronacrisis had gedurende 2020 een weerslag op de inzet van voorzieningen door gemeenten. In de eerste helft van 2021 is de inzet van voorzieningen hersteld. In juni 2021 boden gemeenten in totaal 244 duizend voorzieningen aan (tabel 3, middelste kolom). Dit herstel trad niet in gelijke mate op bij alle typen voorzieningen. Vergeleken met maart 2020 lag het aantal lopende proefplaatsingen een vijfde lager, het aantal plaatsingen in vrijwilligerswerk een kwart lager en het aantal ingezette vervoersvoorzieningen een zesde lager. Voorzieningen zoals de loonkostensubsidie en beschut werk stegen ondanks de coronacrisis gestaag door.

De stijging van het totaal aantal voorzieningen in de eerste helft van 2021 volgt uit zowel een hoger aantal gestarte voorzieningen als een lager aantal beëindigde voorzieningen. Vergeleken met de eerste helft van 2020 startten er in de eerste helft van 2021 6% meer nieuwe voorzieningen (tabel 3, rechter kolom). Er was vooral nieuwe inzet van forfaitaire loonkostensubsidie en overige sociale activering – activiteiten waarmee mensen sociaal isolement voorkomen. Ook startten gemeenten meer trajecten om mensen te coachen: in de eerste helft van 2021 begonnen 24 duizend trajecten, tegen 20 duizend in de eerste helft van 2020. Het aantal nieuwe participatieplaatsen (werkervaringsplek) lag bijna de helft lager.

Tabel 3: Aantal ingezette re-integratie- en participatievoorzieningen naar type.

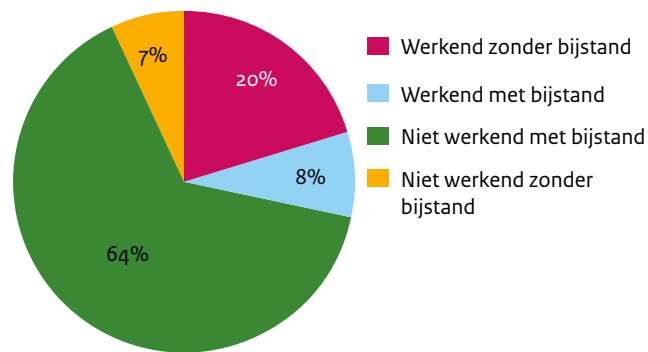
Type voorziening	Aantal lopende voorzieningen juni 2021	Gestarte voorzieningen eerste half jaar, 2021 t.o.v. 2020 (%)
Financiële compensatie		
Loonkostensubsidie Participatiewet	25.210	0%
Forfaitaire loonkostensubsidie	2.690	30%
Tijdelijke loonkostensubsidie	1.160	9%
Werkplekken		
WIW/ID-baan	310	n.v.t.
Beschut werk	4.700	4%
Participatieplaats	4.160	-48%
Proefplaatsing t.b.v. loonwaardebepaling	840	21%
Overige werkplekken	13.640	7%
Ondersteuning op de werkplek		
Jobcoach / begeleiding op de werkplek	13.860	4%
Werkplekaanpassing	10	n.v.t.
Voorziening naar werk of participatie		
Coaching naar werk of participatie	80.360	20%
Training / cursus / opleiding	28.000	-7%
Vrijwilligerswerk	19.330	-2%
Overige sociale activering	27.140	61%
Faciliterende voorzieningen		
Vervoer en overig faciliterend	14.400	-23%
Anders		
Uitbesteed, onbekend en niet nader in te delen	7.970	-49%
Totaal	243.790	6%

Bron: CBS

Meer mensen ondersteund

In juni 2021 ondersteunden gemeenten ruim 178 duizend personen in het krijgen of behouden van een baan, 3% meer dan een jaar eerder en het hoogste aantal personen sinds de invoering van de Participatiewet. Het merendeel van de mensen ontving in die maand één voorziening (77%). Slechts 1% ontving vier of meer voorzieningen. Van de lopende re-integratievoorzieningen eind maart 2021 zetten gemeenten 72% in voor bijstandsgerechtigden (figuur 4). De overige 28% van de voorzieningen werd ingezet ten behoeve van niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (8%) en werkers zonder aanvullende uitkering die ondersteuning nodig hebben (20%). Van de bijstandsgerechtigden die een voorziening ontvingen, ontving 68% twee jaar of langer een bijstandsuitkering. Dit komt nagenoeg overeen met het percentage langdurige ontvangers in de totale bijstandspopulatie van destijds (69%). Van alle bijstandsgerechtigden ontving 29% hulp in de vorm van een of meer voorzieningen.

Figuur 4: Mensen met een re-integratievoorziening naar uitkeringspositie, eind eerste kwartaal 2021.

Bron: CBS

Voorzieningen worden in redelijk gelijke mate verstrekt aan alle leeftijdsgroepen en tussen mannen en vrouwen (51%-49%). Van alle mensen die in juni 2021 door gemeenten ondersteund werden met een voorziening, heeft 49% een niet-westerse achtergrond en 42% een Nederlandse achtergrond. De inzet van specifieke re-integratievoorzieningen verschilt tussen groepen. Zo worden mannen vaker ondersteund met de verschillende soorten loonkostensubsidie (69%) en jobcoaches (65%), en worden zij vaker geplaatst op werkplekken (57%). Vrouwen krijgen daarentegen vaker voorzieningen zoals scholing (57%), vrijwilligerswerk (63%) of andere sociale activering (57%).

Krijgen en behouden van werk

In 2020 zijn 60 duizend personen vanuit de bijstand gestart met een baan. Van deze groep ontving 53% (32 duizend) voorafgaand aan de baan een re-integratievoorziening, een hoger aandeel dan in 2018 en 2019. Daarnaast startten in 2020 3.510 niet-uitkeringsgerechtigden met werken nadat ze in de maand ervoor met een voorziening van de gemeente werden ondersteund. Een maand na de start van de baan was 90% van de mensen die een voorziening ontving nog aan het werk. Van hen die nog steeds werkten, deed 70% dat met een voorziening en 48% met een (gedeeltelijke) uitkering.

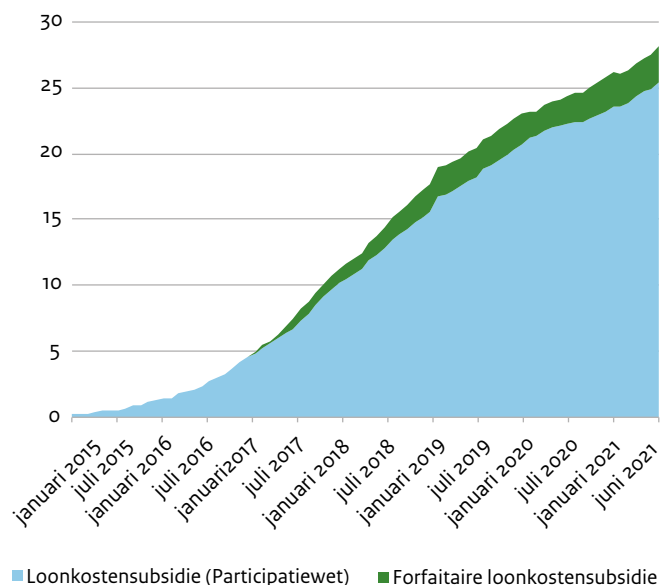
Ondersteuning voor mensen met een arbeidsbeperking

De Participatiewet biedt steun aan mensen met een arbeidsbeperking die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. De instrumenten loonkostensubsidie, jobcoach en beschut werk worden vooral ingezet voor deze groep. Werkgevers ontvangen structurele loonkostensubsidie ter compensatie voor de verminderde productiviteit van de werknemer. De hoogte van de tegemoetkoming wordt bepaald op basis van een loonwaardeberekening voorafgaand aan de start van het dienstverband of wordt voor de duur van maximaal een half jaar op 50% vastgesteld (forfaitaire loonkostensubsidie). In deze periode wordt de uiteindelijke loonwaarde op de werkplek vastgesteld. Een jobcoach kan aanvullend de nodige begeleiding op de werkplek bieden aan de werknemer. Mensen met een beperking die meer begeleiding nodig hebben en onder aangepaste werkomstandigheden kunnen werken komen in aanmerking voor een beschutte werkplek.

Voorzieningen voor arbeidsbeperkten stijgen door

Sinds de invoering van de Participatiewet groeide de inzet van het instrument loonkostensubsidie gestaag. Deze groei zette ondanks de coronacrisis onverminderd door. In juni 2021 liepen bijna 28 duizend loonkostensubsidies, waarvan 2.690 forfaitair – een stijging van ruim 15% ten opzichte van een jaar eerder (figuur 5).

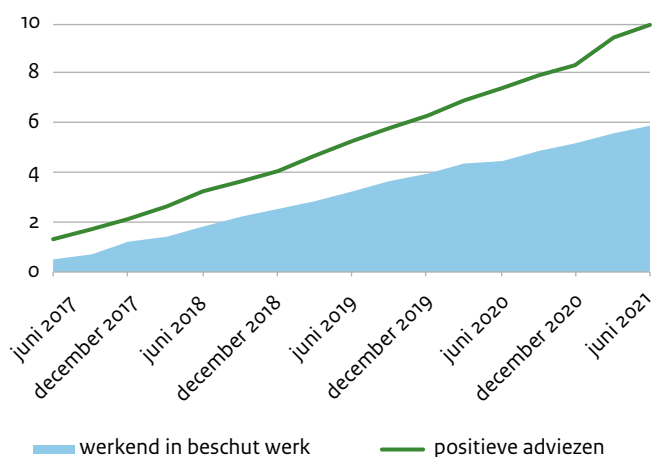
Figuur 5: Ontwikkeling inzet loonkostensubsidie, januari 2015 – juni 2021 (x 1.000).

Bron: CBS

In juni 2021 liepen bijna 14 duizend trajecten waarin mensen met een arbeidsbeperking werden begeleid door een jobcoach. Dit aantal is ten opzichte van een jaar eerder met 11% gestegen.

Figuur 6: Ontwikkeling beschut werk: totaal aantal positieve adviezen beschut werk en totaal aantal mensen werkend na positief advies, juni 2017 – juni 2021 (x 1.000).

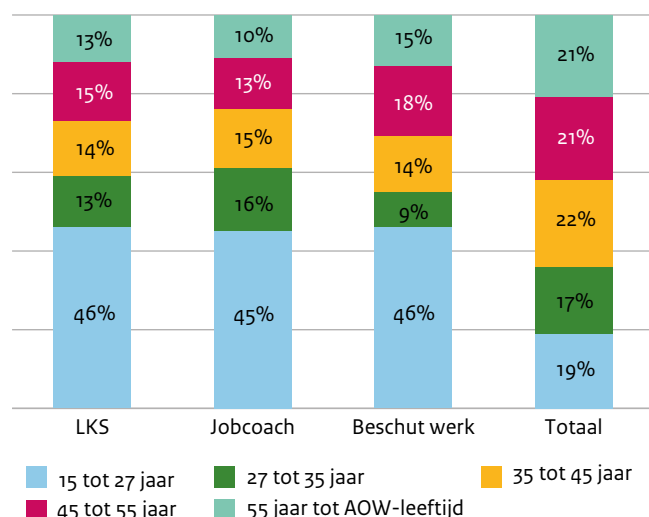
Bron: UWV Gegevensdiensten

Volgens het UWV bestonden er eind juni 2021 5.913 beschutte werkplekken en waren er 9.966 positieve adviezen afgegeven (figuur 6). Om in aanmerking te komen voor een beschutte werkplek is een positief advies van het UWV nodig. Het aantal beschutte werkplekken steeg in een jaar tijd met 32%.

Ontvangers voorzieningen Participatiewet

Loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk worden relatief het meest ingezet ter ondersteuning van jonge mensen (figuur 7). Ter vergelijking: van alle voorzieningen die in juni 2021 liepen, ging 19% naar jonge mensen. Ongeveer twee derde van deze drie voorzieningen in de Participatiewet (loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk) werd ingezet voor mannen (respectievelijk 70%, 65% en 66%). Het grootste deel van deze voorzieningen ging naar mensen met een Nederlandse achtergrond (respectievelijk 69%, 66% en 64%).

Figuur 7: Inzet re-integratievoorzieningen naar leeftijd, juni 2021.

Bron: CBS

Werk voor mensen met een arbeidsbeperking

De Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten heeft als doel mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen bij een reguliere werkgever. Diverse instrumenten van de Participatiewet (zoals loonkostensubsidies en jobcoaches) dragen daaraan bij. Een deel van de doelgroep van de banenafpraak valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Tabel 4: Aantal mensen werkend binnen de banenafpraak, op een interne plaatsing Wsw of een beschutte werkplek onder de Participatiewet.

	Eind 2018	Eind 2019	Eind 2020
Banenafpraak	112.763	119.587	119.229
Interne plaatsing Wsw	46.737	43.498	40.991
Beschut werk Participatiewet	2.542	4.004	5.198
Totaal	162.042	167.089	165.496

Bron: UWV Gegevensdiensten, Panteia

Eind 2020 werkten in totaal 165 duizend mensen onder de banenafpraak, in de beschutte omgeving van een sociale werkvoorziening (Wsw) of in beschut werk onder de Participatiewet (tabel 4). Ten opzichte van eind 2019 daalde dit aantal met 1.671 personen (-1%). De daling van het aantal mensen op een interne plaatsing in een sociale werkvoorziening (Wsw) is naar verwachting, omdat sinds de invoering van de Participatiewet er geen nieuwe mensen meer instromen. Het aantal werkenden onder de banenafpraak nam in de eerste helft van 2020 af als gevolg van de coronacrisis, maar herstelde in de tweede helft van het jaar. De cijfers over de eerste helft van 2021 laten zien dat de groei doorzet: ruim 122 duizend mensen werkten eind juni 2021 onder de banenafpraak. Het aantal mensen dat op een beschut werkplek onder de Participatiewet werkt steeg verder naar 5.913. Cijfers over de Wsw volgen eind 2021.

Medio 2021 stonden in totaal ongeveer 241 duizend mensen in het landelijk register waarin alle mensen staan die onder de banenafpraak vallen (doelgroepregister). Van hen had bijna 51% op dat moment een baan. Binnen het doelgroepregister vallen 101 duizend mensen onder de Participatiewet. Eind 2020 was 48% (bijna 49 duizend) van deze gemeentelijke doelgroep aan het werk.

Bewerkingen door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op basis van (voorlopige) gegevens van:

- CBS: Bijstandsstatistiek en Statistiek Re-integratie Gemeenten
- UWV Gegevensdiensten: Factsheet Banenafpraak, Rapportage Beschut werk
- Panteia: Wsw-Statistiek

Aantallen boven 10.000 worden in de tekst op duizendtallen afgerond. Door afrondingsverschillen tellen aantallen en percentages niet altijd op tot het totaal.

Deze factsheet is een uitgave van:
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

© Rijksoverheid | November 2021